

Participatieaanpak Beverwijk

Achtergronddocument

13 MAART

Volg

Inhoudsopgave

Inleiding	3
De Beverwijkse waarden	4
Zo hebben we het aangepakt.....	4
De input van inwoners.....	6
De input vanuit casestudy's	7
De input van de raad en het college	9
Beantwoording deelvragen.....	11
Bijlage 1 Overzicht van mogelijk in te zetten participatie instrumenten	15

Inleiding

Het maatschappelijk speelveld verandert. Steeds meer taken worden bij lagere overheden belegd en steeds meer uitvoering van publieke taken komt daarmee dichterbij inwoners, ondernemers en/of andere belanghebbenden te liggen. Dit geldt niet alleen voor ruimtelijke vraagstukken, maar ook bij thema's als zorg, energietransitie en bereikbaarheidsvraagstukken. Daarnaast willen inwoners, ondernemers en (maatschappelijke) organisaties ook steeds meer verantwoordelijkheid nemen voor hun leefomgeving. Het is daarom voor overheden, en daarmee ook voor de gemeente Beverwijk, van belang dat inwoner- en overheidsparticipatie op een eigentijdse en optimale manier wordt georganiseerd. Bij het maken van beleid of het voorbereiden van besluitvorming is het essentieel om te weten welke wensen er bij inwoners leven. Andersom is het net zo belangrijk dat de inwoners goed geïnformeerd zijn over wat mogelijk is en zeker ook over wat niet mogelijk is. Dit helpt bij het vormgeven van haalbare wensen en acceptatie wanneer een wens niet te realiseren is. In het sociaal domein is in 2017 al nieuw beleid vastgesteld voor cliënt- en inwonerparticipatie op sociale vraagstukken. Ook is in 2018 een verordening vastgesteld (Verordening participatie sociaal domein Beverwijk 2018). Omdat sociale en ruimtelijke vraagstukken regelmatig met elkaar in verbinding staan, is het verstandig om de participatie op beide domeinen in samenhang te bezien.

In juni 2018 is het besluit genomen om een tijdelijke raadscommissie (TRIP) in te stellen die ideeën en voorstellen ontwikkelt gericht op vernieuwing van de mogelijkheden tot burgerparticipatie in Beverwijk. Met als achterliggend doel om het college kaders en richting te geven om een nieuwe participatieverordening op te stellen. In samenwerking met een deskundige partner (bureau Volq) is de commissie aan de slag gegaan met de volgende hoofdvraag:

“Hoe kunnen de inwoners van de gemeente Beverwijk zo goed mogelijk meedenken en meedoen over en aan beleidsvraagstukken in hun leefomgeving en de inhoud daarvan meebepalen? En hoe kunnen de raad, het college en de organisatie de ruimte hiervoor bevorderen?”

Om deze vraag te beantwoorden zijn de volgende deelvragen opgesteld:

1. Welke creatieve nieuwe manieren kunnen worden ingezet om de inwoners op een laagdrempelige manier te betrekken bij beleid, en op welke manier(en) is dit effectief en concreet meetbaar?
2. Op welke manier kan de gemeente er voor zorgen dat inwoners en deelnemers aan het participatieproces maximaal betrokken worden en blijven gelet op de verwachtingen, rollen en bevoegdheden van de betrokken partijen?
3. Zijn er beproefde concrete wegingsinstrumenten of afwegingskaders denkbaar om na een participatietraject de verschillende belangen af te wegen?
4. Is er een methode denkbaar/uitvoerbaar om de mate van participatie te wegen voor bij diverse projecten?

De beantwoording van de vragen heeft geresulteerd in de Beverwijkse participatieaanpak. Deze participatieaanpak is een schakel in de keten om te komen tot een gemeente brede aanpak waarin de vraag centraal staat hoe de relatie tussen gemeente en inwoners/ondernemers vormgegeven wordt. De aanpak is tot stand gekomen in de periode oktober 2019 tot maart 2020 door casestudy's, workshops, bestudering eerdere onderzoeken, gesprekken, interviews met relevante (interne en externe) stakeholders, een videofilm en een flits-enquête. Alle verkregen input is 'teruggelegd' bij de commissie TRIP op 28 januari 2019. De beschrijving van de aanpak als eindproduct is voorgelegd in een slotgesprek op 11 en 17 maart 2020.

De Beverwijkse waarden

De commissie TRIP heeft op 27 november 2019 inwoners uitgenodigd om aanwezig te zijn bij een bijeenkomst van de commissie. Samen zijn zij tijdens deze avond in gesprek gegaan over het thema participatie binnen de gemeente Beverwijk. Doel van deze bijeenkomst was het ophalen van de Beverwijkse waarden; de eerste bouwstenen voor een participatieaanpak. Door middel van het uitwisselen van kennis en ervaringen zijn de volgende Beverwijkse waarden opgesteld:

- Participatie begint bij nul en we bouwen het samen op;
- We maken gebruik van de kennis die bij de inwoners aanwezig is;
- We nemen de inwoners serieus;
- We doen het samen;
- De gemeenteraad moet kaders meegeven, sturen op het proces en leren loslaten;
- Denk vanuit de gedachte: Hoe zou ik benaderd willen worden?
- Participatie vraagt duidelijk communicatie;
- De stakeholders worden op tijd in kaart gebracht en geïnformeerd;
- De gemeenteraad wordt vooraf aan een participatieproces geïnformeerd over de mate en vorm van participatie, zodat zij tijdig op de hoogte zijn wat er gaat gebeuren;
- Participatie vraagt om een doelgroepgerichte aanpak waarbij we klein beginnen met initiatieven die dicht bij de inwoners staan;
- We doen wat we beloven: dat geldt voor de gemeente maar ook voor de andere partijen.

Zo hebben we het aangepakt

De Beverwijkse participatie aanpak is tot stand gekomen in de periode oktober 2019 tot maart 2020 door casestudy's, workshops, bestudering eerdere onderzoeken, gesprekken, interviews met relevante (interne en externe) stakeholders, een videofilm en een flits-enquête.

Uitgangspunten bij dit proces waren:

- We voorkomen dat er zaken dubbel of opnieuw worden gedaan (er zijn al veel gesprekken gevoerd en onderzoeken gedaan);
- De participatieaanpak borduurt voort op 'De Beverwijkse Manier', onze kijk op communicatie;
- Het rapport over de organisatie biedt de nodige aanknopingspunten, deze worden meegenomen in de participatieaanpak;
- De participatieaanpak is op zijn beurt input voor de werkwijze rond de implementatie van de omgevingswet in Beverwijk;
- Het eindproduct bevat een advies aan de raad over rolneming en een advies over hoe hier in administratieve zin mee omgegaan kan worden (b.v. aanpassing van de raadsvoorstellen of sjablonen).

In oktober 2019 is gestart met intakegesprekken met de leden van de Tijdelijke Raadscommissie Inwoners Participatie (TRIP). Deze intake had tot doel een gezamenlijk proces uit te lijnen waarin de commissieleden een actieve rol kregen.

Door middel van een vragenlijst zijn Beverwijkers op 2 dagen (23 en 30 oktober 2019) op straat geïnterviewd en bevraagd naar hun ervaringen met participatie. Van deze gesprekken is een videofilm gemaakt. Deze videofilm

---

is gebruikt in de workshops met de commissie TRIP, het college van B&W en de gemeenteraad. De meningen van de geïnterviewde inwoners bevestigden de uitkomsten van het onderzoek van de Rekenkamer hoe en wanneer inwoners betrokken willen worden bij vraagstukken in hun directe leefomgeving. De input die verkregen is uit de diverse workshops is verwerkt in deze participatieaanpak.

Voor de casestudy's zijn de volgende projecten nader onderzocht: Binnenduin (nieuwbouwwijk), Staatsliedenbuurt, Communicatievisie en Westertuinen. Naast een documenten beoordeling zijn diverse betrokkenen bij deze projecten geïnterviewd. Ook de hieruit verkregen input is verwerkt in deze participatieaanpak.

Bij de workshop 'ophalen input' van 27 november 2019 waren naast de leden van de commissie TRIP ook 'buren' aanwezig. Ieder lid van de commissie was gevraagd om iemand mee te nemen naar deze workshop. Daarnaast heeft een algemene oproep op sociale media en op de gemeentepagina nog enkele geïnteresseerde inwoners naar het stadhuis weten te krijgen. De twee workshops met het college van B&W en met de gemeenteraad hadden 'rolneming' en 'richting geven en ruimte bieden' als thema. Alle verkregen input is 'teruggelegd' bij de commissie TRIP op 28 januari 2020 en bij de 'buren' op 11 maart 2020. De beschrijving van de aanpak als eindproduct is voorgelegd in een slotgesprek op 11 en 17 maart 2020.

De input van inwoners

Tijdens het proces om te komen tot de aanpak is er op verschillende manieren input opgehaald bij inwoners. Zo zijn de opbrengsten van het participatieonderzoek geanalyseerd, is er een flitsenquête gehouden en zijn inwoners uitgenodigd om een bijeenkomst van de commissie TRIP bij te wonen op 27 november 2019.

Uit de gesprekken blijkt dat inwoners graag ruimte willen om mee te denken over ontwikkelingen in de gemeente Beverwijk. Het liefst doen zij dit op buurt-, wijk-, en straatniveau: bij ontwikkelingen die dicht bij huis spelen. Inwoners willen graag geïnformeerd worden over plannen, maar ook kunnen meepraten en adviseren. Daarom is het belangrijk hen al vroeg in het proces te betrekken, voordat er al keuzes zijn gemaakt of plannen zijn opgesteld. De inwoners willen ook graag helpen bij het realiseren van initiatieven van andere inwoners, wanneer zij zelf ook over de plannen kunnen meedenken. Daarnaast moet de drempel om een initiatief in te kunnen dienen zo laag mogelijk zijn.

Inwoners waarderen de participatie op dit moment als onvoldoende. Een belangrijk verbeterpunt is de terugkoppeling van de resultaten. Er moet inzichtelijk worden gemaakt wat er met opgehaalde input gebeurt. Daarnaast is er te weinig aandacht voor duidelijke en tijdige informatievoorziening over hoe de inwoners mee kunnen denken over ontwikkelingen. Geschikte communicatiemiddelen om inwoners uit te nodigen en op de hoogte te houden van ontwikkelingen in Beverwijk zijn een website, persoonlijke brief en sociale media. Met name een mix aan middelen is belangrijk om iedereen in staat te stellen om mee te doen. Er zijn voldoende participatiemiddelen aanwezig om mee te denken of te doen, maar deze middelen zijn niet bekend genoeg. Het is daarom van belang om vooraf na te denken over wie de belanghebbenden zijn bij het project, en hoe zij gericht bereikt kunnen worden.

Wanneer inwoners mee kunnen denken over ontwikkelingen, is verwachtingsmanagement belangrijk. Er dienen vooraf heldere kaders te zijn over waar wel en niet over mee kan denken. Zo zijn de kaders voor iedereen helder, denk hierbij o.a. aan wet- en regelgeving.

Adviezen:

- Betrek inwoners zo vroeg mogelijk bij een ontwikkeling in hun eigen leefomgeving.
- Maak de drempel om initiatieven in te kunnen dienen zo laag mogelijk en heb een uitnodigende houding tegenover initiatieven uit de samenleving.
- Zorg voor heldere communicatie vooraf, tijdens en na afloop van een participatieproces. Neem tijd voor terugkoppeling om inzichtelijk te maken met er met de input is gebeurd.
- Een mix aan middelen is noodzakelijk om de juiste doelgroepen te bereiken.
- Maak vooraf een stakeholdersanalyse om inzichtelijk te maken wie er betrokken dienen te worden bij het project.
- Stel duidelijke kaders over waar men wel en niet over mee kan denken, hierdoor worden er geen valse verwachten gecreëerd.

De input vanuit casestudy's

Om te komen tot de aanpak zijn er vier projecten (zowel afgelopen als lopende) bestudeerd om hier lessen uit te trekken. Voor deze casestudy's zijn de volgende projecten nader onderzocht: Binnenduin (nieuwbouwwijk), Staatsliedenbuurt, Communicatievisie en Westertuinen. Naast een documenten beoordeling zijn diverse betrokkenen bij deze projecten geïnterviewd. Om de verbinding te leggen met het sociaal domein zijn daarnaast de bevindingen in het sociaal domein meegenomen. Daarvoor is onder meer gebruik gemaakt van de tussenrapportage van de Participatieraad en gemeente Beverwijk van december 2019.

Projectleiders binnen de gemeente willen graag ruimte geven aan inwoners, ondernemers en organisaties om mee te denken over de projecten die zij uitvoeren binnen de gemeente. De manier waarop dit op dit moment gebeurt, is per project zeer verschillend. Er is bij sommige projectleiders behoefte aan meer gerichte ondersteuning op het gebied van participatie. Het gaat hierbij om projectondersteuners en communicatieadviseurs. De wens is om deze rollen binnen de gemeentelijke organisatie een plek te geven, om zo de lijnen met de inwoners kort te houden. Door het gebrek hieraan wordt de participatie per project verschillend ingestoken, ontbreekt het aan een gestructureerde aanpak en weerhoudt het sommige projectleiders er van om een open gesprek te voeren met inwoners. Zij zijn geneigd om minder ruimte te geven om zo de kaders helder te stellen en verwachtingen te managen.

De gewenste rol kan ingevuld worden door de gebiedsverbinders die op dit moment al binnen de gemeente actief zijn. Zij zijn bekend met de verschillende wijken binnen de gemeente en kennen de verschillende stakeholders. De gebiedsverbinders streven er naar om zo vroeg mogelijk in een proces al met de belanghebbenden in gesprek te gaan en hen zo veel mogelijk te betrekken bij plannen in de directe leefomgeving. Zij kunnen de verbindende rol vervullen tussen gemeentelijke projectleiders en inwoners. In het sociaal domein verzorgt de Participatieraad mede de verbindende rol tussen de gemeentelijke beleidsadviseurs en inwoners.

Om actief met inwoners, ondernemers en organisaties in gesprek te gaan is een mix aan middelen noodzakelijk. Voor ieder vraagstuk zijn andere doelgroepen met een anders verwachtings- en participatieniveau. Daarbij is het van belang om te kiezen voor efficiënte mix: niet kwantiteit maar kwaliteit geldt. Ook het belangrijk om vooraf te bepalen in welke mate het onderwerp vraagt om participatie en wat het gewenste resultaat van de participatie is. Daarnaast is het evalueren van de middelen van belang om te leren van afgelopen processen en fouten te voorkomen. Hierdoor ontstaat er een participatietoolbox met middelen¹ die hun succes bewezen hebben.

Een participatietoolbox is de 'gereedschapskist' van de gemeentelijke adviseur. Er zijn ongeveer tientallen verschillende participatie-instrumenten die ingezet kunnen worden bij projecten. Het idee is om bewuster om te gaan met het inzetten van die instrumenten. Afhankelijk van de participatieruimte die door de raad aan de voorkant van het proces wordt gegeven, zoekt de gemeentelijke adviseur er de meest passende participatiemethode bij. Zaken als budget, tijd en intensiteit van de interactie zijn daarnaast randvoorwaardelijk. Bijvoorbeeld: als je hoge interactie met je doelgroep nastreeft (gesprekken, kwalitatieve interactie), dan kost dat meer tijd dan een online ideeënbus (lage interactie).

---

¹ Zie bijlage 1 Overzicht van mogelijk in te zetten participatie instrumenten

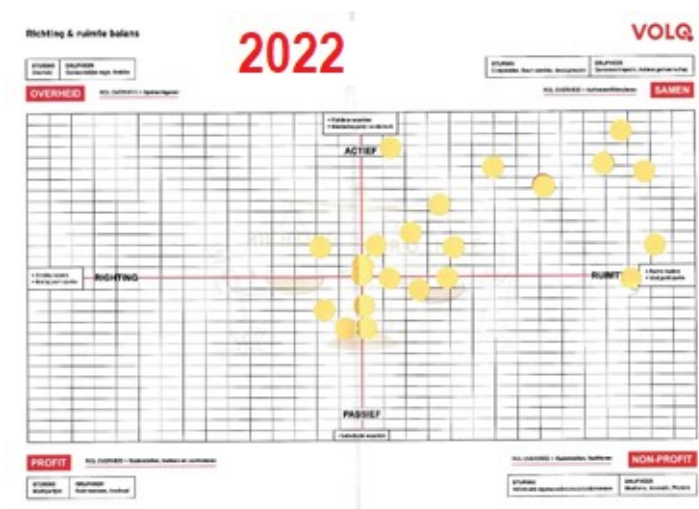
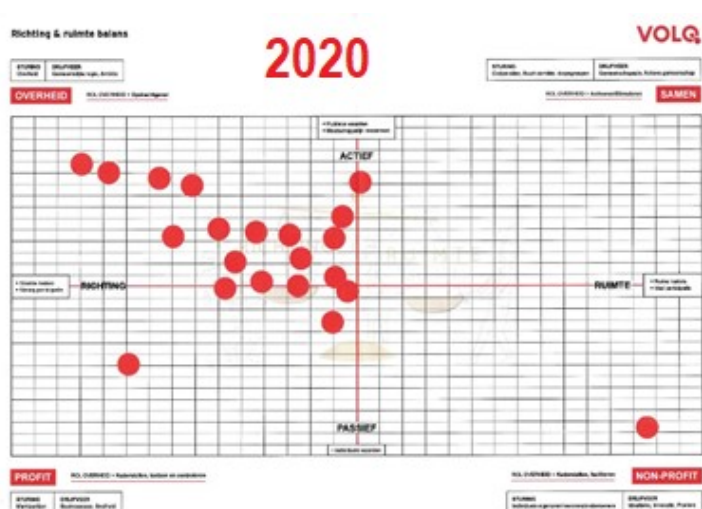
Adviezen:

- Maak capaciteit vrij om een multidisciplinaire projectgroep in te richten waarbij de projectleider ondersteund wordt door een gebiedsverbinder en communicatieadviseur om samen het proces vorm te geven.
- Gebruik de kennis en kunde die in de organisaties aanwezig is.
- Stel vooraf kaders, zodat er meer ruimte ontstaat om een open gesprek met inwoners te voeren.
- Creëer een participatietoolbox met verschillende middelen die ingezet kunnen worden bij diverse projecten. Denk bijvoorbeeld aan een leidraad/checklist/spelregels, een database met beproefde middelen, of training in veel gebruikte participatievormen/gesprekstechnieken etc.
- Evaluer participatieprocessen om hiervan te leren, zoals onder andere gedaan is met het evaluatierapport van de participatieraad.

De input van de raad en het college

Tijdens de workshop met het college van B&W op 10 december 2019 en de raadsworkshop op 22 januari j.l. is er met de leden van het college en met de leden van de gemeenteraad gesproken over rolneming bij participatieprocessen en de vernieuwde rol van de raad.

De bevolking verandert en wil steeds meer meedenken. Hierdoor kan de rol als volksvertegenwoordiger veranderen. De raad moet met elkaar besluiten wat de nieuwe rol van de raad zou kunnen zijn en hoe ver zij hierin willen gaan. In algemene zin blijkt uit dit traject dat de gemeenteraad haar rol ziet veranderen van met name *richtinggevend* naar *ruimte biedend*. Gelijk blijft dat de gemeenteraad een actieve rol wil hebben. Hierdoor is de gewenste verandering er één van *Overheidssturing* naar *Samen*. De gemeente neemt dan een andere rol in: activeren en stimuleren.

Het is daarbij voor de raad belangrijk dat mensen in staat gesteld worden om mee te denken en doen over onderwerpen die spelen binnen de gemeente, op hun eigen manier. Op dit moment voldoet het aanbod in participatiemiddelen hier nog niet aan. De participatie zal situationeel moeten worden ingericht, afhankelijk van het onderwerp, om zo goed mogelijk aan te sluiten bij het doel en de doelgroepen die men wenst te bereiken. Dit betekent dat het van belang is om vooraf te bepalen welke mate van richting en ruimte er per thema wordt gegeven.

De raad wil bij projecten met een grote (maatschappelijke) impact voorafgaand aan een participatieproces betrokken zijn zodat zij vooraf weet op welke wijze participatie gaat plaatsvinden. Daarnaast kan de raad op deze wijze kaders meegeven over participatie en de uitkomsten hiervan. Dit voorkomt teleurstellingen. De raad bepaalt welke onderwerpen geschikt zijn voor participatie en welke minder. De raad wordt hiervoor in staat gesteld door een voorstel vanuit het college.

Om hier invulling aan te geven is het van belang dat de raad per onderwerp gaat nadenken over de richting en ruimte die men wil bieden en de rol die zij spelen in het proces. Daarbij geldt de stelregel dat thema's met een grote maatschappelijke impact en thema's waarbij wettelijke verplichtingen gepaard gaan, bij uitstek thema's zijn waarbij de gemeente veel kaders meegeeft en weinig ruimte laat voor participatie. De ruimte zit vooral bij initiatieven in de openbare ruimte en ter verbetering van de directe leefomgeving van de inwoners.

Adviezen:

- Toets vooraf aan het participatieproces uitgangspunten (inhoud en impact).
- Benoem No Go area's.
- Bepaal per thema de richting en ruimte en mate waarin participatie gewenst of noodzakelijk is.
- Maak bij projecten met grote maatschappelijke impact een projectplan en startnotitie waarin het college en de raad de mogelijkheid hebben om kaderstellende voorwaarden op te nemen, zoals de wijze van participatie.
- Evaluer participatieprocessen en benoem leerpunten die worden besproken in de raad. Zo maakt de raad kennis met zijn reflecterende rol.
- Laat initiatieven uit de samenleving door de raad toetsen op democratische waarden.

Beantwoording deelvragen

Welke creatieve nieuwe manieren kunnen worden ingezet om de inwoners op een laagdrempelige manier te betrekken bij beleid, en op welke manier(en) is dit effectief en concreet meetbaar? (Innovatie en vernieuwing)

Om inwoners te betrekken bij beleid is het allereerst noodzakelijk om te erkennen dat de stakeholders (inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties) die mee willen denken of doen per thema kunnen verschillen. Het is daarom van belang om participatie situationeel toe te passen. Het maken van een omgevingsanalyse en stakeholdersanalyse is een middel om per project de verschillende doelgroepen te definiëren. Vervolgens is het van belang om hierbij een passende kernboodschap en doelen te formuleren. Dit draagt bij aan het managen van verwachtingen, voor zowel de stakeholders als de gemeente. Een participatietoolbox kan helpen om per project een geschikte set middelen te kiezen. Door evaluatie en reflectie van de participatie inspanningen kunnen de instrumenten getoetst worden op effectiviteit. De inzet van een multidisciplinaire projectgroep kan hiertoe bijdragen. Tevens is het voor de evaluatie van belang om voorafgaand aan het proces de gemeenteraad te betrekken door het opstellen van een projectplan waarin ook de participatiedoelstellingen zijn opgenomen. Hiermee wordt de raad in staat gesteld om vooraf kaders te stellen, waardoor er achteraf meer mogelijkheid is om te reflecteren op de behaalde resultaten. Bij de evaluatie is het belangrijk niet alleen oog te hebben voor de uitkomsten maar ook voor het proces en de rollen.

Op welke manier kan de gemeente er voor zorgen dat inwoners en deelnemers aan het participatieproces maximaal betrokken worden en blijven gelet op de verwachtingen, rollen en bevoegdheden van de betrokken partijen? (Communicatie vanuit de gemeente)

Om effectief te kunnen communiceren vanuit de gemeente over ontwikkelingen binnen de gemeente is het belangrijk om de verschillende doelgroepen en stakeholders in kaart te brengen en/of, in geval van sociale vraagstukken, de participatieraad daarbij te betrekken. Om dit te vereenvoudigen is het van belang om in een projectteam te werken met een vaste communicatieadviseur en gebiedsverbinder die de schakel vormen tussen de inwoners en het gemeentelijke projectteam. De doelgroepen en daarbij de passende communicatiemiddelen zijn situationeel verschillend. De inwoners geven aan met name betrokken te willen worden bij projecten in hun directe leefomgeving. In de communicatiemiddelen maar ook de tone of voice kan hierop worden ingespeeld. Belangrijk is hierbij het inzetten van verschillende middelen. Bedenk dat ook de locatie van een bijeenkomst bepalend kan zijn of inwoners actief mee willen doen. Sluit ook hiervoor aan bij de leefwereld van de inwoners: plan een bijeenkomst niet altijd in het stadhuis, maar maak gebruik van locaties dicht bij de doelgroep die je wenst te bereiken of betrekken. Een dorpshuis of sportkantine werkt erg drempelverlagend.

Zijn er beproefde concrete wegingsinstrumenten of afwegingskaders denkbaar om na een participatietraject de verschillende belangen af te wegen? (Resultaten)

Voor de raad wordt in de veranderende samenleving het afwegen van belangen steeds ingewikkelder. Het is daarom noodzakelijk om als gemeenteraad aandacht te besteden aan de rol die zij heeft in het afwegen van deze belangen. Hierbij is meer aandacht vereist voor de reflecterende en evaluerende rol van de raad. Een manier hiervoor is om niet (alleen) op zoek te gaan naar SMART-doelstellingen maar (ook) democratische waarden te gebruiken als afwegingskader. Democratische waarden zijn o.a.: inclusie, deliberatie, transparantie, zeggenschap en efficiency. Daarnaast moet aan de voorkant helderheid zijn wie uiteindelijk de besluiten

Democratische waarden:

Inclusie: mate waarin iedereen in Beverwijk mag meedenken of doen.

Deliberatie: overleg voeren, zijn alle voor- en nadelen goed bekeken?

Transparantie: openheid van zaken en helderheid over het proces.

Zeggenschap: het recht om iets te beslissen, wie neemt de besluiten?

---

gaat nemen. Welke randvoorwaarden gelden er? Hoe worden belanghebbenden betrokken? Bij een initiatief uit de samenleving wordt zo in een vroegtijdig stadium helder welke randvoorwaarden vanuit de gemeente(raad) worden meegegeven. De raad wordt zo in een vroegtijdig stadium (meestal bij initiatieven met een grote impact) in staat gesteld kaders te stellen (inhoudelijke kaders en proceskaders). Als een initiatief uiteindelijk op de raadstafel komt dat participatief tot stand is gekomen en voldoet aan democratische waarden en past binnen de kaders en richtlijnen die aan de voorkant van het proces zijn gesteld, dan zou politieke besluitvorming een hamerstuk moeten zijn.

Tot slot is van belang om na de uitvoering van het proces te evalueren. Hoe is het proces verlopen? Wat zijn de ervaringen van de deelnemers? Waar liep men tegenaan? Wat ging goed? Wat kan beter? Wat zijn de ervaringen in het samenwerken? Hoe werd de rol van de gemeente(raad) ervaren? Dergelijke vragen leveren input op om bij het volgende initiatief het proces nog beter in te richten en leveren input voor een reflectie op participatie en de rolname van de gemeenteraad.

Is er een methode denkbaar/uitvoerbaar om de mate van participatie te wegen voor bij diverse projecten? (Participatie)

De mate van participatie kan verschillen per onderwerp, per project en per fase. Het is daarom van belang om vooraf per project na te denken over de balans tussen richting geven en ruimte bieden: wat staat vast? Waar kan men over meedenken? Hierdoor worden de juiste verwachtingen geschept en wordt het proces inzichtelijker. Zo wordt bij zaken met een grote (maatschappelijke) impact de betrokkenheid en invloed van de raad geborgd. Dit kan worden gerealiseerd door een projectplan en een startnotitie voor de raad op te stellen waarin ook de vorm en mate van participatie wordt toegelicht. Deze uitgangspunten worden in een startnotitie vastgelegd en openbaar beschikbaar gesteld. Na afloop van het proces is het belangrijk dat de raad het proces evalueert.

Aanvullende adviezen

Format raadsvoorstel

Om de cirkel rond te maken is het raadzaam om in het format raadsvoorstel/collegevoorstel een alinea op te nemen over hoe de participatie is vormgegeven en wat hiervan het concrete resultaat is geweest.

Verbinding ruimtelijk en sociaal domein

Er is vaak samenhang tussen ruimtelijke en sociale vraagstukken. Denk aan vraagstukken als langer zelfstandig wonen in de wijk, toegankelijkheid voor mensen met beperkingen of de sociale leefbaarheid van wijken. Het verdient daarom aanbeveling om participatie breed en integraal te bezien. En de bestaande werkwijze voor participatie in het sociaal domein daarin te integreren.

Vergadermodel en -kalender

Om tot een goede invulling van de kaderstellende en reflecterende rol van de gemeenteraad te komen adviseren wij tijd in te ruimen in vergaderkalender van het BOB-vergadermodel. De Beeldvormende fase van een initiatief kan prima gebruikt worden om in een wat informelere setting kaders en aanpak van het proces te verkennen (d.m.v. startnotities) en op gezette tijden in evaluerende zin terug te kijken op een doorlopen proces. Bij de evaluaties komen dan vragen aan de orde zoals 'Hoe is het participatieproces verlopen?', 'Is er voldoende ruimte gegeven aan inwoners/ondernemers?', 'Blijft potentieel van zelfsturing onbenut?', 'Hoe kunnen dorpen/ wijken/ buurten uitgedaagd worden om verantwoordelijkheid te nemen?', 'Is er voldoende energie aanwezig bij de inwoners om mee te doen? Waarom wel/niet?'.

Begeleidingscommissie

Om de betrokkenheid van de raad en het eigenaarschap van het onderwerp te benadrukken adviseren we de gemeenteraad een begeleidingscommissie uit de gemeenteraad te formeren die:

- Inhoud geeft aan de monitoring en begeleiding vanuit de gemeenteraad van de 4 genoemde onderwerpen;
- Een jaar lang de stappen die gezet worden op het gebied van participatie volgt;
- De gemeenteraad hierover rapporteert;
- Als klankbord vanuit de gemeenteraad fungeert voor betrokken portefeuillehouder c.q. college van B&W c.q. ambtelijke organisatie t.b.v. de voorbereiding en afstemming van participatiemethodes bij nader te kiezen onderwerpen

Rollen bij participatie

In Beverwijk is de nadrukkelijke wens in het raadsdomein aanwezig om actiever te worden op het terrein van participatie en inwoners en ondernemers meer ruimte te geven voor het nemen van initiatieven. Deze wens is vertaald in de participatieaanpak. Het is de rol van de raad om erop toe te zien dat deze aanpak daadwerkelijk tot uitvoering wordt gebracht door het college van B&W. De raad geeft het college de opdracht met deze aanpak aan de slag te gaan en de nodige stappen te ondernemen.

In deze participatieaanpak worden de volgende rollen toebedeeld:

- Rollen (en verantwoordelijkheden van) gemeenteraad(sleden)
  - **Kaderstellende rol**
    - Vaststellen van 'uitnodigende' kaders die de samenleving aanspreken: kaders waarbinnen de participatie mag plaatsvinden. Hoe meer uitnodigend de kaders zijn, hoe meer ruimte er wordt gegeven aan initiatiefnemers.
    - Het benoemen van 'NoGo' gebieden voor participatie (politieke afweging): politiek beladen onderwerpen waar binnen de gemeenteraad de 'rijen gesloten' zijn door eerdere afspraken (bijvoorbeeld in een politiek akkoord).
    - Het benoemen van omstandigheden en voorwaarden waarbinnen de participatie vorm kan krijgen.
  - **Toetsende rol:** bij initiatieven die uit inwoners/ondernemers zijn opgestart toetst de gemeenteraad het initiatief op democratische waarden: zijn de initiatiefnemers voldoende gelegitimeerd om namens een groep of wijk te spreken? Wordt er met dit initiatief voldoende recht gedaan aan de belangen van de samenleving als geheel?
  - **Maatschappelijke rol:** het verbinden van initiatiefnemers of groepen uit de samenleving die met dezelfde initiatieven bezig zijn.
  - **Controlerende rol:**
    - Controleer of het college van B&W voldoende ruimte heeft gegeven aan initiatiefnemers of participatiedeelnemers.
    - Noodrem procedure: de gemeenteraad kan te allen tijde aan de noodrem trekken en besluiten een participatietraject stop te zetten of het college te vragen deze anders in te richten. Bijvoorbeeld als blijkt dat door criminele ondermijning het participatieproces 'gekaapt' wordt.
  - **Reflecterende rol:** sta regelmatig (bijvoorbeeld 2x per jaar) stil bij de vraag hoe de balans tussen overheidssturing (richting geven) en zelfsturing (ruimte bieden aan initiatiefnemers) zich in Beverwijk ontwikkeld. Sta dan stil bij de vragen zoals:
    - Blijft de publieke ruimte voldoende publiek?
    - Blijft potentieel van zelfsturing onbenut?

- Hoe kunnen buurten/wijken uitgedaagd worden om meer verantwoordelijkheid te nemen?
- Welke energie is (niet) aanwezig in de wijken/buurten?

➤ Rollen Griffie(r)

- Ondersteunen en adviseren van de gemeenteraad in het uitvoeren van bovenstaande rollen
- Attenderen presidium/agendacommissie op agenderen van reflectie op participatieprocessen
- Bijdrage leveren (meedenken) aan het onderbrengen van participatie in het toetsingskader van de raad
- Implementeren van de nieuwe rollen van de gemeenteraad in de vergaderkalender van het BOB-vergadermodel

➤ Rollen (en verantwoordelijkheden) van (leden van het) college van B&W

- **Gemeenteraad in positie brengen:** bij voorstellen/trajecten met grote impact (financieel/emotioneel) de gemeenteraad op voorhand raadplegen voor het meegeven van kaders. Het college doet dit aan de hand van een (concept) startnotitie en/of een projectplan.
- **Communiceren:** helder en tijdig communiceren van de door de gemeenteraad vastgestelde kaders met de betrokkenen. Betrokkenen worden gedefinieerd aan de hand van een stakeholderanalyse.
- **Inrichten participatie:** het (laten) uitvoeren van het participatietraject. Bij uitbesteding van de participatie door derden maakt het college afspraken met deze partners om de kwaliteit van het participatietraject te waarborgen en voldoende sturingsmogelijkheden voor zichzelf in te bouwen.
- **Verantwoorden:** het college stelt een verantwoording op van het doorlopen participatieproces en geeft hierbij aan wat er met de verkregen input is gedaan. Deze verantwoording wordt opgenomen in het raadsvoorstel.
- **Zorgen voor voldoende capaciteit:** het goed inrichten van een participatieproces kost tijd en geld. Het college zorgt ervoor dat er voldoende ambtelijke capaciteit en deskundigheid aanwezig is om de participatieaanpak te implementeren in de ambtelijke organisatie en hiernaar te werken. In de ambtelijke organisatie moet het volgende worden geborgd:
  - Aanwijzen van een participatie adviseur die als vraagbaak en inspirator kan dienen voor zijn/haar collega's;
  - Opzetten, ontwikkelen en instandhouden van de Beverwijkse participatietoolbox
  - Opstellen van startnotities waarin voorgestelde kaders zijn opgenomen
- **Aanpassen van het format** raads- en collegevoorstellen: opnemen van een standaardlinea in een raadsvoorstel/collegevoorstel over hoe de participatie is vormgegeven en wat hiervan het concrete resultaat is geweest. Of duiden waarom geen participatie is toegepast.

➤ Rollen gemeentelijke organisatie

- Ondersteunen en adviseren van het college van B&W en gemeenteraad in het uitvoeren van de genoemde rollen.
- Borging van beschreven participatieaanpak en ondersteunende middelen.

Bijlage 1 Overzicht van mogelijk in te zetten participatie instrumenten

Instrument	Omschrijving
Enquête	Een vragenlijst om de mening van een doelgroep te achterhalen.
Workshop	Een workshop is een werksessie op een bepaald moment, op een bepaalde locatie over hoe je aan de slag kan met een bepaalde oplossing of vraagstuk.
Instawalk	Een Instawalk is een wandeling waarbij de deelnemers foto's maken van de route en delen via de app Instagram. Deze foto's worden door de deelnemers op Instagram voorzien van een hashtag (#). Door de foto's te koppelen aan de hashtag ontstaat er een fotogroep op Instagram. Tijdens de wandeling kan er een gids meelopen die de toelichting en uitleg geeft over het onderwerp van de Instawalk.
Persoonlijk gesprek	Een persoonlijk gesprek is een gesprek tussen twee mensen over vooraf bepaalde vragen.
Participatieve begroting	Een participatieve begroting is een mogelijkheid om inwoners invloed te geven op de begroting van de gemeente in het algemeen of een project in het bijzonder.
Huiskamerbijeenkomst	Een laagdrempelige bijeenkomst bij iemand die woont in het gebied waar een probleem of vraagstuk speelt.
Pilots in de fysieke ruimte	Een pilot in de fysieke ruimte is een tijdelijke fysieke invulling van de openbare ruimte gericht op het testen van nieuwe ideeën.
Co-creatiesessie Charette ontwerpatelier	Tijdens een co-creatiesessie of ontwerpatelier werken professionals en/of bewoners met elkaar een creatieve oplossing uit voor een concreet vraagstuk.
Wijkraad	Een structurele bewonersvertegenwoordiging die als gesprekspartner dient voor wijkraden.
Interactieve vlogs, video's en filmpjes	Tijdens interactieve vlogs, video's en filmpjes wordt via bewegend beeld een verhaal verteld dat in samenwerking met inwoners en/of andere belanghebbenden is gemaakt.
Ambassadeurs-netwerk	Een ambassadeurs-netwerk is netwerk waar je sleutelfiguren in een netwerk inzet om in gesprek te komen met doelgroepen die jijzelf doorgaans moeilijker bereikt.
Social media	Social media zijn online sociale netwerken waarop je informatie kunt delen en waar mensen kunnen reageren.

Bijeenkomst	Een bijeenkomst is een moment in tijd en ruimte waar professionals en/of bewoners op een afgesproken moment, op een bepaalde locatie bijeenkomen en over een bepaald onderwerp of thema met elkaar praten.
Email	Een email is een persoonlijk en elektronisch bericht dat aan iedereen met een emailadres verzonden kan worden. Ontvangers kunnen op de email reageren.
Wijkschouw	Een wijkschouw is een wandeling door een gebied met professional(s) en bewoners waarbij verbeteringen in de openbare ruimte aangewezen en besproken kunnen worden.
Happy-or-not zuil	Via een Happy-or-not zuil geven inwoners door middel van blijde, minder blijde en ontevreden smileys kort aan hoe ze een organisatie, plek of dienstverlening ervaren.
Debat	Een debat is een gespreksvorm waarbij deelnemers door de uitwisseling van argumenten tot een oplossing of gedeeld inzicht proberen te komen.
Rondetafelgesprek	Een rondetafelgesprek is een gesprek met een vertegenwoordiging van de doelgroep op een bepaald moment op een bepaalde locatie over een bepaald vraagstuk.
Crowdfundingwebsites	Een crowdfundingwebsite is een website waarop initiatiefnemers geld of andere middelen vragen om hun initiatief te kunnen realiseren.
App 'verbeter u buurt' en 'buiten beter'	Een app die het mogelijk maakt voor bewoners om via hun telefoon snel bij de gemeente te melden wat er beter kan in de openbare ruimte.
Online panel	Een steekproef die regelmatig online vragenlijsten beantwoordt.
Online community	Een online community is een online tool die helpen efficiënt samen te werken (documenten delen, chatten, et cetera) met mensen waarmee je een gedeelde ambitie wilt realiseren.
Fonds voor maatschappelijke initiatieven	Een fonds voor maatschappelijke initiatieven biedt de mogelijkheid om maatschappelijke initiatieven financieel te ondersteunen en daarmee de groei van het aantal initiatieven te stimuleren.
Tentoonstelling	Een tentoonstelling is een presentatie van (tussen)producten of (tussen)resultaten waarop bezoekers weer kunnen reageren.
Onlinebuurtnetwerken	Een onlinebuurtnetwerk is een structureel online platform waarop bewoners en professionals informatie kunnen delen en daarop kunnen reageren over alles wat er in de buurt speelt.
Prijsvraag	Een prijsvraag is een mogelijkheid om creatieve ideeën te verzamelen voor een concrete vraag.
Whatsapp	Whatsapp is een digitale en laagdrempelige manier om snel korte berichten uit te wisselen

Spreekuur of inlooppunt	Een spreekuur of inlooppunt is een fysieke locatie waarop mensen op bepaalde tijdstippen kunnen binnenlopen met vragen.
Raadsbijeenkomst	Een raadsbijeenkomst is een bijeenkomst waar belanghebbenden worden uitgenodigd om formeel of informeel in te spreken tijdens een bijeenkomst van de gemeenteraad.
Ideeënbus	Een ideeënbus is een brievenbus op een openbare plek waar inwoners en andere geïnteresseerden hun ideeën kunnen achterlaten.
G1000	De G1000 is een evenement waarbij op één dag inwoners en betrokkenen met elkaar in gesprek gaan over hun stad, dorp of gemeente.
Volqsdialoog	De Volqsdialoog is een online onderzoeksmethode waar mensen in verschillende rondes kunnen reageren op elkaars antwoorden om de mening van een doelgroep te achterhalen.
Bijeenkomst met de Mentimeter	Een bijeenkomst met de Mentimeter is een manier om interactiviteit toe te voegen aan een plenaire bijeenkomst. De Mentimeter is een digitale tool waarbij tijdens de bijeenkomst en online centrale vragen worden gesteld en het publiek zijn/haar mening geeft via zijn/haar smartphone of tablet.
Interactieve projectwebsites	Een interactieve projectwebsite is een website waarop bezoekers informatie vinden over één specifiek project en daarover online kunnen meedenken.
Klankbordgroep	Een klankbordgroep is een vertegenwoordiging vanuit de doelgroep(en) die reageren op ideeën van de initiatiefnemer en/of anderen.
Referendum	Een volksraadpleging of referendum is het voorleggen van een vraag met betrekking tot wetgeving aan de kiesgerechtigden in een bepaald gebied.
Evenement organiseren	Een evenement organiseren met als doel mensen naar een bepaalde locatie te trekken met een leuk programma en ondertussen ga je met ze in gesprek over de inhoud.
Expertsessies of adviesraden	Een expertsessie of adviesraad is een groep (ervarings-)deskundigen die met elkaar advies geven met betrekking tot een voorgestelde oplossing voor een concreet vraagstuk.
Schetsboek of tekeningen	Een schetsboek of tekeningen bieden de mogelijkheid om mensen op een beeldende manier laten meedenken over een bepaald onderwerp op een plaats of een moment dat voor hen zelf uitkomt.
Community	Een community is het bijeenbrengen van een groep mensen met een gedeeld vraagstuk en vanuit een gedeelde ambitie en voor een langere periode laten werken aan oplossingen.
Online platform voor initiatieven	Een online platform voor initiatieven is een online omgeving waarop bezoekers eigen ideeën kunnen plaatsen en kunnen meepraten over ideeën van anderen.

Digitaal medeontwerpen	Digitaal medeontwerpen is een online omgeving waarop je met elkaar plannen kunt uitwerken voor een gebiedsontwikkeling.
Burgerjury	De burgerjury is een door de overheid geselecteerde groep burgers die voorafgaand aan beleidsbeslissingen op basis van informatie van deskundigen advies uitbrengt over een politiek vraagstuk.
Deliberatieve peiling	Interviews met aselechte deelnemers. Vervolgens informeren door deskundigen, waarna weer interviews gehouden worden om te kijken of mensen tot een ander (gewogen) standpunt komen.
Gibson-methode	Een groep inwoners geeft hun mening over stellingen. Unanieme stellingen vallen af, zodat de onderwerpen waar verdeeldheid over bestaat overblijven voor discussie.
Delphi-methode	Een groep inwoners komt door herhaalde bevraging door deskundigen tot consensus over een probleemstelling.
Scenariomethode	Verschillende toekomstbeelden ontwikkelen en bespreken met inwoners om de consequenties van beleid te voorzien.
(Ouderen)-proof	Methode waarbij de kennis en praktijkervaring van senioren in kaart wordt gebracht om te kunnen verwerken in het seniorenbeleid van de gemeente. (Kan ook voor andere doelgroepen/beleidsterreinen).
Motiemarkt	Een markt waarop raadsleden ideeën kunnen 'kopen' van inwoners.
Inspiratiebezoek	(Potentiële) initiatiefnemers/ vertegenwoordigers van een dorp bezoeken een voorbeeldproject ter inspiratie.
(Energy)party	Naar het voorbeeld van de tupperware-party nodigt een initiatiefnemer buurtbewoners uit om samen ideeën uit te wisselen over een vooraf vastgesteld onderwerp zoals bijvoorbeeld energiebesparen.
Drietrapsraket	Allereerst kunnen inwoners initiatieven in kunnen dienen. Op een bijeenkomst worden hier een aantal thema's uitgefilterd, waarna een tweede indienronde specifiek voor deze thema's volgt. De derde stap is de besluitvorming, waar de initiatieven gekozen worden die uitgevoerd gaan worden.
Bronmethodiek	Wensen en voorkeuren van bewoners in kaart brengen en deze koppelen aan bekende competenties en mogelijkheden om vrijwillige inzet te stimuleren.
Oasis game	Braziliaanse methode die zich richt op het versterken van de sociale cohesie in een wijk door bewoners een collectieve droom te laten verwezenlijken.
Wijkcheques	Iedere inwoner van een wijk/dorp krijgt een wijkcheque, initiatiefnemers kunnen deze verzamelen voor budget waarmee ze ook automatisch een bepaald draagvlak aan kunnen tonen.

Metaplan	Een brainstormmethode waarbij ideeën verzameld worden op flappen waarna deelnemers rode of groene stickers bij die ideeën kunnen plakken om hun mening te geven.
Dialoog(methodiek)	Laagdrempelige, kleine gesprekskringen waarin inwoners ervaringen kunnen uitwisselen en mogelijkheden (wensen) kunnen onderzoeken.
Focusgroep	Kleine groep belanghebbenden die discussieert onder leiding van een ervaren (professioneel) gespreksleider. Eigenlijk de niet structurele versie van een klankbordgroep.
Veiling	Inwoners mogen op basis van een fictief bedrag keuzes maken tussen voorzieningen en plannen, om hun afweging daarin te kunnen gebruiken als input voor de besluitvorming.
Praatcafé	Onderwerpen kunnen met inwoners of als inwoners onderling worden besproken in een informele (café) setting.